

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

1. สรุปผลการศึกษาวิจัยคุณลักษณะด้านเศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร สารภี จำกัด

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะที่มีผลกระทบต่อสมาชิกของเกษตรกรผู้เป็นสมาชิก และไม่เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรสารภี จำกัด จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาคือ เพื่อศึกษาคุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของคุณลักษณะด้านเศรษฐกิจ และสังคม ระหว่างเกษตรกรที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร และเพื่อหาเหตุผลของเกษตรกรในการเข้าเป็นสมาชิกและไม่ได้เข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร

จากการศึกษาพบว่า หัวหน้าครัวเรือนของเกษตรกรทั้งที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย และเพศหญิงขนาดเท่า ๆ กัน โดยมีบางครัวเรือนเท่านั้นที่เป็นเพศหญิง เพราะมีการหย่าร้าง หรือสามีถึงแก่กรรมทำให้เพศหญิงจะต้องทำหน้าที่หัวหน้าครัวเรือนแทน เกษตรกรทั้งที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกส่วนใหญ่แต่งงานแล้ว และเกษตรกรที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกสหกรณ์ ส่วนใหญ่เรียนจบชั้น ป.4 – ป.6 เช่นเดียวกัน

ในส่วนของปัญหาเกี่ยวกับคุณลักษณะปัจจัยด้านเศรษฐกิจนั้นพบว่า เกษตรกรที่เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรมีรายได้รวมเฉลี่ยครัวเรือนละ 119,100.04 บาท ส่วนผู้ที่ไม่เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรมีรายได้รวมโดยเฉลี่ยครัวเรือนละ 112,644.81 บาท จำนวนที่ดินถือครองของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเฉลี่ย 4.26 ไร่ต่อครัวเรือน ส่วนผู้ที่ไม่เป็นสมาชิกมีจำนวนที่ดินถือครองเฉลี่ย 3.82 ไร่ต่อครัวเรือน เกษตรกรที่เป็นสมาชิกส่วนใหญ่มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่ใช้ในครัวเรือนอยู่ในระหว่าง 9.10 ชนิด ส่วนเกษตรกรที่ไม่เป็นสมาชิกส่วนใหญ่มีขนาดเท่า ๆ กัน คือ 9 – 10 ชนิด และเกษตรกรที่เป็นสมาชิกจะมีสิ่งอำนวยความสะดวกคิดเป็นค่าเฉลี่ย 9.65 และผู้ที่ไม่เป็นสมาชิกสหกรณ์คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 9.27 โดยรวมเกษตรกรที่เป็นสมาชิกมีสิ่งอำนวยความสะดวกมากกว่ากลุ่มเกษตรกรที่ไม่เป็นสมาชิก สำหรับหนี้สินเกษตรกรที่ไม่เป็นสมาชิกสหกรณ์นั้นมีหนี้สินเฉลี่ย 96,400.00 บาทต่อครัวเรือน แสดงว่าเกษตรกรที่ไม่เป็นสมาชิกมีหนี้สินมากกว่าเพราะมีเงินก้อนอกระบบเข้ามาทำให้มีหนี้สินมากเช่นเดียวกัน

ในส่วนของข้อมูลจะเกี่ยวกับปัจจัยทางสังคมพบว่า เกษตรกรที่เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 40-49 ปี ส่วนผู้ไม่ได้เป็นสมาชิกส่วนใหญ่จะมีอายุอยู่ระหว่าง 40-49 ปี และ 30-39 ปี แต่โดยเฉลี่ยแล้ว เกษตรกรที่เป็นสมาชิกจะมีอายุ 43 ปี และผู้ที่ไม่เป็นสมาชิกมีอายุ 40 ปี ขนาดครัวเรือนโดยเฉลี่ยของผู้ที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกมีเท่ากันคือประมาณ 4 คน สำหรับในการรับข่าวสารการเกษตร และสหกรณ์นั้น เกษตรกรทั้งนี้เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกจะได้รับข่าวสารจากเพื่อนบ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่สหกรณ์ และจากการสื่อสารมวลชนประเภทต่าง ๆ ในระดับความถี่ของการรับข่าวสารใกล้เคียงกัน เกษตรกรที่เป็นสมาชิกส่วนใหญ่จะเป็นสมาชิกกลุ่มเศรษฐกิจ 1 กลุ่ม เท่าเดียวกันกับส่วนที่ไม่เป็นสมาชิก เกษตรกรที่เป็นสมาชิกสหกรณ์โดยเฉลี่ยจะมีทัศนคติที่ดีต่อสหกรณ์และผู้ที่ไม่เป็นสมาชิกมีทัศนคติที่ดีต่อสหกรณ์เช่นเดียวกันและเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกับไม่เป็นจะมีความรู้ใกล้เคียงกัน ในด้านการกักเงินเกษตรกรที่เป็นสมาชิกโดยเฉลี่ยจะมีความต้องการที่จะกักเงินจำนวน 107,630.44 บาทต่อครัวเรือน ส่วนผู้ที่ไม่เป็นสมาชิกจะมีความต้องการกักเงินโดยเฉลี่ย 62,863.49 บาทต่อครัวเรือนเท่านั้น

2. สรุปผลการวิจัยตามข้อสมมุติฐาน

ข้อสมมุติฐานในการวิจัยครั้งนี้คือ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร สารภี จำกัด จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีความแตกต่างกันในด้านคุณลักษณะปัจจัยด้านเศรษฐกิจคือ การถือครองที่ดิน การมีเครื่องจักรกลทางการเกษตร และการชำระหนี้ของเกษตรกร และคุณลักษณะปัจจัยด้านสังคมคือ อายุ การได้รับข่าวสารทางการเกษตรของสหกรณ์ การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มเศรษฐกิจ การมีความรู้เกี่ยวกับสหกรณ์

จากการศึกษาพบว่า คุณลักษณะปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติได้แก่ การถือครองที่ดิน การมีเครื่องจักรกลทางการเกษตร และปัจจัยทางด้านสังคมที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติได้แก่ อายุ การได้รับข่าวสารเกษตรและสหกรณ์ การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มเศรษฐกิจ และการมีความรู้เกี่ยวกับสหกรณ์ ทัศนคติที่มีต่อสหกรณ์ในส่วนของรายได้ การมีสิ่งอำนวยความสะดวก หนี้สินที่มีอยู่ในปัจจุบัน ความต้องการเงินกู้ในอนาคต ขนาดครัวเรือน นั้นไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. สรุปผลการศึกษาค้นหาเหตุผลของเกษตรกรในการเข้าเป็นสมาชิก และไม่เข้าสมาชิก สหกรณ์การเกษตร สารภี จำกัด

จากการศึกษาพบว่า สมาชิกส่วนใหญ่จะเข้าเป็นสมาชิกเพื่อกู้เงินมากที่สุด และต้องการเข้าสมาคมฌาปนกิจรองลงไป ส่วนผู้ไม่เข้าเป็นสมาชิกส่วนใหญ่ไม่เข้าเป็นสมาชิกเกษตรกรเพราะเป็นสมาชิก ธกส. อยู่ก่อนแล้วไม่สามารถเป็นสมาชิกสหกรณ์ได้อีก และมีเหตุผลว่าเนื่องจากไม่มีใครแนะนำให้ความรู้ในเรื่องสหกรณ์ที่ถูกต้องเป็นอันดับรองลงไป และขาดการสื่อสารอย่างต่อเนื่องอีกด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่าคุณลักษณะผู้ที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร สารภี จำกัด จังหวัดเชียงใหม่ มีความแตกต่างดังต่อไปนี้ คือ

1. คุณลักษณะทางเศรษฐกิจ

จากการศึกษาพบว่าคุณลักษณะด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรที่เป็นสมาชิก และไม่เข้าสมาชิกสหกรณ์การเกษตร มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในเรื่องของการถือครองที่ดินการมีเครื่องจักรทางการเกษตร และหนี้สินที่มีอยู่ในปัจจุบัน เนื่องจากเกษตรกรที่เป็นสมาชิก จะได้รับการสนับสนุนในเรื่องการช่วยเหลือทางการเกษตรตลอดจนการผ่อนผันหนี้ ที่อยู่ในปัจจุบัน ช่วยให้ผ่อนบรรเทาเอาแรงในการประกอบอาชีพ

การถือครองที่ดินของเกษตรกรโดยเฉลี่ยเป็นสมาชิกสหกรณ์ โดยเฉลี่ยจะมีพื้นที่ถือครองมากกว่าเกษตรกรที่ไม่เป็นสมาชิก ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของอังคนา (2525) และสำนักงานวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (2511) ที่พบว่าสมาชิกสหกรณ์มีที่ดินเป็นของตนเองมากกว่าผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกสหกรณ์ แสดงว่าสมาชิกมีหลักทรัพย์โดยเฉลี่ยมากกว่าผู้ที่ไม่เป็นสมาชิกเนื่องมาจากเกษตรกรส่วนใหญ่ที่เข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อกู้เงินทั้งสิ้น ซึ่งในการกู้เงินแต่ละครั้งนั้นจะต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน ดังนั้นผู้ที่มีหลักทรัพย์มากก็จะเข้ามาเป็นสมาชิกเพื่อกู้เงินมากกว่าผู้ที่มีหลักทรัพย์น้อยนั่นเอง

การมีเครื่องจักรกลทางการเกษตรใช้ของเกษตรกร โดยเฉลี่ยสมาชิกสหกรณ์จะมีเครื่องจักรกลการเกษตรเป็นของตนเอง จำนวนมากประเภทกว่าผู้ที่ไม่เป็นสมาชิก ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ เกรียงศักดิ์ (2528) ที่พบว่าเกษตรกรที่เป็นสมาชิกการเกษตรมีการใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตรมากกว่าเกษตรกรที่ไม่เป็นสมาชิก แสดงว่าเกษตรกรที่เป็นสมาชิกมีความสามารถที่จะจัดซื้อเครื่องจักรกลการเกษตรมาใช้ในพื้นที่ของตนเองได้มากกว่า ผู้ที่ไม่เป็น

สมาชิกเนื่องจากเกษตรกรที่เป็นสมาชิกส่วนใหญ่จะมีพื้นที่ในการผลิตมากจึงจำเป็นต้องจัดหาเครื่องจักรกลการเกษตรมาใช้เพื่อทุนแรง ซึ่งทางสหกรณ์การเกษตรจะเป็นผู้จัดหาจำหน่ายให้แก่สมาชิก ในราคาถูกทั้งในรูปซื้อสดและซื้อเชื่อ

หนี้สินที่มีอยู่ในปัจจุบันของเกษตรกรโดยเฉลี่ยสมาชิกจะมีหนี้สินค้างชำระมากกว่าผู้ไม่เป็นสมาชิก เนื่องจากเกษตรกรที่เป็นสมาชิกส่วนใหญ่มีพื้นที่ในการผลิตมาก และมีการดำเนินธุรกิจหลายประเภท ดังนั้นจึงต้องมีการกู้ลงทุนมากตามไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ปราวณี (2533) ที่พบ ขนาดฟาร์มมีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สิน ซึ่งนำไปใช้การผลิตของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกสหกรณ์ แสดงว่าเกษตรกรที่เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรมีความสามารถที่จะกู้เงินมาใช้ในการผลิตได้มากกว่าผู้ไม่เป็นสมาชิกสามารถกู้เงินได้จากสหกรณ์ซึ่งเป็นแหล่งกู้ที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำนั่นเอง

2. คุณลักษณะทางสังคม

จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรที่เป็นสมาชิกสหกรณ์ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในเรื่อง อายุ การได้รับข่าวสารเกษตรและสหกรณ์ จะเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มเศรษฐกิจ มีความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับสหกรณ์ โดยเฉพาะในเรื่อง อายุ นั้นพบว่า สมาชิกสหกรณ์การเกษตรที่มีอายุเฉลี่ยสูงกว่าผู้ไม่เป็นสมาชิก เพราะผู้ที่มีอายุมากย่อมมีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า จึงมีความกล้าที่จะตัดสินใจเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร เพื่อกู้เงินมาลงทุนทำธุรกิจได้มากกว่า แสดงว่าผู้ที่เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรมีความเป็นอาวูโส และประสบการณ์ในการทำงานมากกว่าผู้ไม่เป็นสมาชิก

การได้รับข่าวสารเกษตรและสหกรณ์ โดยเฉพาะสมาชิกสหกรณ์ จะมีการติดต่อสื่อสารเป็นเพราะสามารถถ่ายทอดได้ แต่กลุ่มที่ไม่เป็นสมาชิกจะไม่ติดต่อสื่อสารกัน และไม่สนใจที่จะรับข้อมูลข่าวสารเท่าที่ควร ทำให้มีผลต่อการเข้าใจในการเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร แสดงว่าเกษตรกรที่เป็นสมาชิกจะมีความเอาใจใส่ในเรื่อง ข้อมูล ข่าวสาร ดีกว่า เกษตรกรผู้ไม่เป็นสมาชิก

การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มเศรษฐกิจของเกษตรกรโดยเฉลี่ย สมาชิกสหกรณ์จะมีการเข้าเป็นสมาชิกหลายกลุ่มกว่าผู้ไม่เป็นสมาชิก เพราะผู้ที่เป็นสมาชิกสหกรณ์ส่วนใหญ่จะมีการดำเนินธุรกิจหลายอย่าง ซึ่งต้องมีการเข้ากลุ่มเศรษฐกิจเพื่อจะได้รักษาประโยชน์ร่วมกันทั้งในรูปแบบของอำนาจต่อรองในการขายผลผลิต หรือการได้รับสวัสดิการบางอย่าง จากการเป็น

สมาชิกกลุ่มอื่น กลุ่มฌาปนกิจ กลุ่มเกษตร เป็นต้น แสดงว่าเกษตรกรที่เป็นสมาชิกจะมีการติดต่อสังคมกับผู้อื่นมากกว่าผู้ไม่เป็นสมาชิกซึ่งเมื่อเกิดปัญหาก็ย่อมมีผู้ช่วยเหลือมากกว่านั่นเอง

การมีความรู้เกี่ยวกับสหกรณ์ของเกษตรกร โดยเฉพาะสมาชิกสหกรณ์จะมีระดับความรู้เกี่ยวกับสหกรณ์สูงกว่าเกษตรกรที่ไม่เป็นสมาชิก เพราะเกษตรกรที่เป็นสมาชิกจะมีการติดต่อกับสหกรณ์อยู่เสมอเพื่อใช้บริการและยังต้องทำหน้าที่ของสมาชิกคือ เข้าร่วมประชุมกลุ่มเป็นประจำ ดังนั้นย่อมได้รับความรู้เกี่ยวกับสหกรณ์อยู่เป็นประจำอยู่แล้ว แสดงให้เห็นว่าสมาชิกสหกรณ์ย่อมมีความรู้ในเรื่องสหกรณ์มากกว่าผู้ที่ไม่เป็นสมาชิกนั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของสถาบันบัณฑิต พัฒนบริหารศาสตร์ (2521) และสุพัฒน์ (2529)

นอกจากที่กล่าวมาแล้ว จากการศึกษาครั้งนี้พบอีกว่ารายได้ การมีสิ่งอำนวยความสะดวก หนี้สินที่มีอยู่ในปัจจุบัน ความต้องการเงินกู้ในอนาคต ขนาดครัวเรือน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กนกศักดิ์ (2528) เพราะเกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีจำนวนสมาชิกโดยเฉลี่ยใกล้เคียงกัน และเนื่องจากรายได้ส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกันเพราะว่า เกษตรกรที่ไม่เป็นสมาชิก ในช่วงนี้เกษตรกรได้รับเงินนอกระบบในด้านต่าง ๆ เช่น ธนาคารพาณิชย์ ออมสิน มากู้เงินเพื่อสร้างรายได้หลายด้านขึ้น ฉะนั้นในเรื่องรายได้จะไม่แตกต่างกัน ในเรื่อง สิ่งอำนวยความสะดวก ความต้องการกู้เงินในอนาคต ขนาดครัวเรือนส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกัน เพราะมาตรฐานคนที่ เป็นสมาชิกกับไม่เป็นสมาชิกจะใกล้เคียงกัน นอกจากนี้ได้รับข่าวสารการเกษตรและสหกรณ์ที่มีระดับใกล้เคียงกันแต่เกษตรกรที่เป็นสมาชิกจะมีความสนใจในเรื่องข้อมูลข่าวสารมากกว่า กลุ่มที่ไม่เป็นสมาชิก ในเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกจะใกล้เคียงกันมากด้วยเนื่องจากปัจจุบันเทคโนโลยีมีความทันสมัยขึ้น ทำให้กลุ่มที่ไม่เป็นสมาชิกสามารถที่จะเลือกซื้อเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาปรับใช้ในพื้นที่ทั่ว ๆ ไป ได้เหมือนกัน

3. เหตุผลของเกษตรกรในการเป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร

จากการศึกษาพบว่าสมาชิกสหกรณ์ส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 52.17 มีเหตุผลในการเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์ก็เพราะต้องการกู้เงินมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์ (2511) ที่พบว่าสมาชิกถึง 2 ใน 3 จะลาออกจากสมาชิกหากไม่มีบริการเงินกู้ ส่วนผู้ไม่เป็นสมาชิกสหกรณ์นั้น ส่วนใหญ่ร้อยละ 31.25 มีเหตุผลในการไม่เป็นสมาชิกว่าเป็นสมาชิก ธกส. อยู่แล้ว รองลงมาร้อยละ 25 มีเหตุผลว่าไม่มีใครแนะนำให้ความรู้ในเรื่องของสหกรณ์ที่ถูกต้องนั่นเอง ดังนั้นจะเห็นว่าเกษตรกรบางส่วนไม่สามารถจะเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์ได้ เนื่องจากเป็นสมาชิกของสถาบันการเงินอื่นอยู่แล้ว และต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของ

สถาบันการเงิน ชื่อสัตย์ ส่วนเหตุผลที่ไม่มีใครแนะนำให้ความรู้ เรื่องสหกรณ์ที่ถูกต้องนั้น เนื่องจากสหกรณ์การเกษตรไม่ได้มีการพัฒนาการดำเนินการในด้านประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ความรู้ ข่าวสาร ของสหกรณ์การเกษตร เท่าที่ควรนั่นเอง

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้ น่าจะเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร สารภี จำกัด ให้มีเกษตรกรเข้าเป็นสมาชิกเพื่อใช้บริการอย่างทั่วถึงมากขึ้น เพราะจากการศึกษาพบว่าเกษตรกรที่เป็นสมาชิกสหกรณ์ส่วนใหญ่ จะมีตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจ คือ รายได้ ที่ดิน สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เครื่องจักรกลทางการเกษตร มากกว่าผู้ไม่เป็นสมาชิกสหกรณ์ ดังนั้นหากมีการประชาสัมพันธ์และการรณรงค์ให้เกษตรกรในพื้นที่ค่อย ๆ ให้เข้ามาเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรมากขึ้น จะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกรนั้นดีขึ้น แต่อย่างไรก็ดีเกษตรกรที่ไม่เป็นสมาชิกยังมีหนี้สินมากกว่าเกษตรกรที่เป็นสมาชิก แต่การเป็นหนี้สินเป็นหนี้ผูกพันกับสถาบัน สหกรณ์การเกษตร และหนี้สินนอกระบบ เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งดีกว่าอัตราดอกเบี้ยต่ำและให้ประโยชน์ด้านอื่น ๆ แก่เกษตรกรด้วย เช่น ความรู้ด้านการเกษตร การจำหน่ายปัจจัยการผลิตในราคาถูก ช่วยจัดการขายผลผลิตให้ ตลอดจนได้รับความรู้ทางการเกษตร และได้รับเงินปันผลประจำปี ซึ่งเป็นหลักทรัพย์ในสภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกรได้ ดังนั้นการชักจูงให้เกษตรกรได้เข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรนั้น จะมีส่วนที่ให้ประโยชน์แก่เกษตรกรมากกว่าที่เกษตรกรจะเสียผลประโยชน์ ดังนั้นสหกรณ์การเกษตรควรมีการดำเนินงานดังนี้ คือ

1. สหกรณ์ควรมีการมุ่งเน้นพัฒนาด้านการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ความรู้และข่าวสารของสหกรณ์ให้ทั่วถึงมากขึ้น โดยจัดให้มีเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์เข้าไปทำการแนะนำให้เกษตรกรที่ไม่ได้เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร เข้าใจหลักและวิธีการดำเนินงานของสหกรณ์อย่างถูกต้อง โดยเฉพาะต้องเน้นในเรื่องผลประโยชน์ที่พึงจะได้รับเมื่อเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร อาทิ เช่น เมื่อเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร แล้วนอกจากได้รับผลประโยชน์ในการกู้เงินในอัตราดอกเบี้ยต่ำ แล้วยังสามารถซื้อปุ๋ย ยาฆ่าแมลง หรือวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเกษตรในราคาที่ถูกกว่าท้องตลาดทั้งในรูปเงินสดและเชื่อเชื่อได้ ซึ่งไปก่อนนั้นสามารถขายผลผลิตในราคาสูงกว่าราคาตลาด ทั้งในรูปเงินสดหรือ ขายฝาก ไม่มีปัญหาเรื่องการตลาดเลย และสิ่งที่สำคัญที่สุดที่สหกรณ์มีให้แก่สมาชิกซึ่งสถาบันการเงินอื่นไม่มีให้คือ สมาชิกสหกรณ์ก็จะได้เงินเฉลี่ยคือในวันสิ้นปีทางบัญชีทางบัญชีของสหกรณ์ตามส่วนแบ่งธุรกิจที่สมาชิกนั้น ๆ ได้กระทำกับสหกรณ์ ใน

ระหว่างปี หมายความว่า สมาชิกผู้ใดใช้บริการของสหกรณ์มากก็จะได้รับเงินเฉลี่ยคืนมากตามสัดส่วนไปด้วยไม่ว่าจะเป็นเงินเฉลี่ยคืนตามส่วนแบ่งจำนวนเงินค่าเช่าค่าบริการ หรือค่าน้ำที่สมาชิกได้ชำระต่อสหกรณ์ ชำระต่อสหกรณ์ระหว่างปี ตลอดจนเงินค่าเฉลี่ยคืนตามส่วนแห่งธุรกิจการค้า ซึ่งสหกรณ์กระทำกับสมาชิก ในการซื้อหรือรวบรวมผลผลิตจากสมาชิก หรือในการจำหน่ายสิ่งของต่าง ๆ ให้แก่สมาชิกซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ว่าสมาชิกสหกรณ์ ที่ใช้บริการทุกคนจะได้รับเงินเฉลี่ยคืนไม่ว่าจะเป็นการกู้เงิน การซื้ออุปกรณ์ หรือการขายผลผลิตกับสหกรณ์ก็ตาม เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว ย่อมทำให้เกษตรกรที่ไม่เป็นสมาชิกสหกรณ์ตัดสินใจเข้ามาสมัครเป็นสมาชิกสหกรณ์มากขึ้นแน่นอน ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาที่พบว่าในการวิจัยครั้งนี้ว่าเกษตรกรจำนวนไม่น้อยไม่เข้าเป็นสหกรณ์ เพราะไม่มีใครให้คำแนะนำให้ความรู้เกี่ยวกับสหกรณ์ที่ถูกต้อง และอีกส่วนหนึ่งจะเป็นสมาชิกธนาคารเพื่อการเกษตร (ธกส.) อยู่แล้ว เพื่อไม่ให้เกิดการเป็นหนี้ซ้ำซ้อนกัน และเมื่อเกษตรกรมีความรู้ ความเข้าใจหลักและวิธีการของสหกรณ์ตลอดจนได้ทราบถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการเป็นสมาชิกสหกรณ์แล้วย่อมมีทัศนคติที่ดีต่อสหกรณ์ และส่งผลให้เข้าเป็นสมาชิกในที่สุด

2. สหกรณ์ควรมีการส่งเสริมให้เกษตรกรรายย่อยมีพื้นที่ถือครองน้อย ได้ทำการเกษตรแบบใช้พื้นที่ไม่มากแต่ได้ผลตอบแทนสูง และใช้เวลาในการผลิตสั้น อาทิ เช่น การส่งเสริมการเลี้ยงโคขุน การเลี้ยงไก่ไข่ การส่งเสริมการทำบ่อปลาขนาดเล็ก หรือการส่งเสริมการปลูกกระเทียม เป็นต้น ซึ่งสหกรณ์ต้องมีเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์คอยส่งเสริมแนะนำให้ความรู้ทั้งในด้านธุรกิจ การผลิต และการตลาดอยู่เสมอ เพื่อให้การประกอบอาชีพของสมาชิกมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับความต้องการของตลาดนั่นเอง และเมื่อมีสมาชิกตัดสินใจประกอบกิจกรรมใดแล้ว ทางสหกรณ์ต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกที่เป็นเกษตรกรรายย่อยที่เป็นสมาชิกได้กู้เงินและลงทุนอย่างเพียงพอและเหมาะสมกับกิจกรรมหรือศักยภาพของเกษตรกรแต่ละบุคคล พร้อมทั้งนี้ทางสหกรณ์ควรจัดหาวัสดุหรือปัจจัยการผลิตบางประการ อาทิ เช่น พันธุ์สัตว์ อาหารสัตว์ ปุ๋ย หรือ ยาปราบศัตรูพืช มาจำหน่ายให้เกษตรกรทั้งในรูปซื้อสดและซื้อเชื่อก็ได้ ยิ่งไปกว่านั้นสหกรณ์ต้องช่วยรับซื้อผลผลิตหรือ ช่วยขายผลผลิตทั้งหมดของเกษตรกรด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว ย่อมทำให้เกษตรกรรายย่อยที่มีพื้นที่ทำการเกษตรน้อยเข้ามาสมัครเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้นอย่างแน่นอนเพราะการมีพื้นที่ทำการเกษตรน้อยจะไม่เป็นปัญหาอีกต่อไปถ้าเข้าเป็นสมาชิกของสหกรณ์การเกษตร

3. สหกรณ์ควรจัดตั้งแผนกให้บริการเครื่องจักรกลทางการเกษตร สนับสนุนการผลิตสำหรับสมาชิก อาทิเช่น จัดให้มีรถแทรกเตอร์ของสหกรณ์ สำหรับให้บริการรับจ้างไถพรวนพื้นที่

ของสมาชิกในราคาถูก ตลอดจนมีการให้บริการรับจ้างพ่นยา สูบน้ำ หรือแม้กระทั่งเก็บเกี่ยวผลผลิตสำหรับสมาชิกสหกรณ์ที่มีแรงงานในครอบครัวไม่มาก และพื้นที่น้อยทำการเกษตร น้อย ซึ่งการซื้อเครื่องจักรกลการเกษตรไว้ใช้เองไม่คุ้มกับการลงทุน และถ้าหากไปจ้างผู้อื่นทำก็จะต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงมาก เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วการให้บริการเครื่องจักรกลการเกษตรสนับสนุนการผลิตของสหกรณ์จะช่วยให้สมาชิกสหกรณ์ที่เป็นเกษตรกรรายย่อยที่ไม่มีเครื่องจักรกลการเกษตรสามารถดำเนินการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งผลทำให้เกษตรกรรายย่อยอื่นที่ไม่ได้เป็นสมาชิก ซึ่งส่วนใหญ่ไม่มีเครื่องจักรกลทางการเกษตรเป็นของตนเอง เข้ามาเป็นสมาชิกสหกรณ์ เพื่อให้บริการในด้านนี้ของเกษตรกรมากขึ้นอย่างแน่นอน

4. สหกรณ์ควรส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มยุวสหกรณ์ขึ้นในโรงเรียน หรือในหมู่บ้าน โดยจัดให้มีเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์เข้าไปเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจในหลักและวิธีการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร ตั้งแต่การรับสมัครสมาชิก การเลือกตั้งคณะกรรมการ การดำเนินการ การหาทุนดำเนินงาน การรับฝากเงิน การกู้ยืมเงิน และการจัดสรรกำไร ให้แก่สมาชิก ซึ่งทุกกิจกรรมจะให้เด็กดำเนินการเองโดยที่เจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ก็ติดตามช่วยเหลือให้คำแนะนำและแก้ปัญหาอยู่เสมอโดยเฉพาะเรื่องการทำบัญชีและการจัดสรรเงินเป็นต้น และที่สำคัญในการริเริ่มการตั้งกลุ่มยุวสหกรณ์นั้น ทางสหกรณ์ต้องอุดหนุนในเรื่องเงินทุน เริ่มแรกในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำกว่าปกติ สำหรับกลุ่มยุวสหกรณ์ก่อนเป็นวันสำคัญ เพื่อให้กลุ่มสหกรณ์สามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพทำให้เด็กเกิดความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนมีความรักและผูกพันในระบบสหกรณ์อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเมื่อเติบโตขึ้นก็จะได้เข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์ แทนพ่อแม่ที่แก่ชรา สหกรณ์ก็จะมีสมาชิกรุ่นใหม่ที่มีคุณภาพช่วยพัฒนางานสหกรณ์ให้เจริญรุ่งเรืองต่อไป

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเฉพาะปัจจัยบางประการที่มีผลทำให้เกษตรกร เป็นสมาชิก และไม่เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรสารภี จำกัด เพียงแห่งเดียวเท่านั้น ซึ่งมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. ควรศึกษาถึงปัจจัยอื่น ที่มีผลต่อการเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร อาทิ เช่น การดำเนินงานของเจ้าหน้าที่สหกรณ์ เป็นต้น
2. ควรศึกษาถึงปัจจัยบางประการที่ทำให้สหกรณ์ประสบผลสำเร็จและล้มเหลว

3. ควรศึกษาบทบาทของสหกรณ์การเกษตร ที่มีต่อชุมชนของเกษตรกร ซึ่งอาจจะศึกษาบทบาทที่คาดหวัง ของเกษตรกรที่จะได้รับจากสหกรณ์หรือบทบาทที่เป็นจริงที่กำลังดำเนินอยู่ก็เป็นได้

4. ควรศึกษาความคิดเห็น และทัศนคติของผู้จัดการ หรือเจ้าหน้าที่สหกรณ์ ที่มีต่อสหกรณ์ เพราะอาจมีผลทำให้สหกรณ์ประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลวได้

5. ในการศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจของเกษตรกรบางอย่าง อาทิ เช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ ควรทำการกำหนดมูลค่าเป็นระดับคะแนนต่าง ๆ กันไป เพราะสิ่งของต่างชนิดกันหรือมีความเก่าใหม่ต่างกันั้นย่อมมีมูลค่าแตกต่างกันด้วย ซึ่งจะมีผลต่อปัจจัยทางเศรษฐกิจของเกษตรกรต่างกัน